

ДЖОН ЧИЙВЪР АНГЕЛЪТ НА МОСТА

Превод от английски: Николай Попов, 1981

chitanka.info

Може би сте виждали как майка ми танцува на ледената площадка в центъра Рокфелер. Тя е на седемдесет и осем години, но е извънредно подвижна. Облечена е в червен кадифен костюм с къса поличка. Трикото и има цвета на кожата, носи очила и бялата ѝ коса е превързана с червена панделка. Танцува с един от учителите по кънки. Не знам защо, но това, че тя танцува на леда, ми е наистина крайно неприятно. През зимните месеци, когато мога, аз избягвам този квартал и никога не обядвам в ресторантите близо до пързалката. Веднъж минавах оттам и някакъв непознат ме хвана за ръката и посочи майка ми с думите: „Вижте онази смахната стара жена.“ Почувствах се много неловко. Сигурно трябва да съм благодарен, че тя се забавлява и не ми е в тежест, но искрено желая да намери някое не така очебийно развлечение. Винаги когато видя изискани стари дами да нареждат хризантеми или да сипват чай, аз си спомням как майка ми, облечена като млада гардеробиерка, се върти върху леда с платен партньор в самия център на третия най-голям град в света.

Майка ми се научи на фигурно пързаяне в Сейнт Ботълфс, родното ни селце в Нова Англия, и за нея танцът е израз на привързаността и към миналото. Колкото по остарява, толкова повече мечтае за изчезващия провинциален свят на своята младост. Както сами се досещате, тя е дръзка жена, но няма вкус към промените. Едно лято уредих да отиде със самолет в Толедо, на гости при наши приятели. Закарах я с колата до летището в Нюарк. Тя, изглежда, се смути от чакалнята с нейните ярко осветени реклами, сводест таван, трогателни и болезнени сцени на раздяла, разигравани при шумния съпровод на едно безконечно танго. Тук тя не намираше нищо интересно и красиво и в сравнение с железопътната гара в Сейнт Ботълфс това наистина беше странен фон за сбогуване. Полетът закъсна цял час и ние седяхме в чакалнята. Мама изглеждаше уморена и стара. След половин час у нея видимо се появи затруднение в дишането. Тя разпери ръка отпред на гърдите си и започна мъчително да се дави. Лицето ѝ почервения и стана на петна. Правех се, че не забелязвам. Когато обявиха полета, тя се изправи и извика:

— Искам да си вървя къщи! Ако трябва да умра внезапно, защо е нужно това да стане в летяща машина!

Върнах билета, откарах я обратно в апартамента и никога на никого не споменах за пристъпа ѝ. Но от нейния капризен или

неврастеничен страх да не умре при самолетна катастрофа неочаквано разбрах, че с годините на пътя ѝ все повече се изпречват невидими скали и дебнещи лъвове. Разбрах колко странни са пътеките, избирани от майка ми в един свят, който сякаш променяше своите очертания и ставаше все по-непонятен за нея.

В годините, които описвам, аз самият летях твърде много. Имах работа в Рим, Ню Йорк, Сан Франциско и Лос Анджелис, така че ми се налагаше да пътувам поне веднъж в месеца между тия градове. Аз обичах да летя. Обичах огненото небе на голяма височина. Обичах всички полети на изток, когато следиш през илюминаторите как краят на нощта пълзи над континента и когато по твоя часовник в Калифорния е четири часът, домакините в Гардън Сити вече мият чиниите след вечеря, а стюардесата минава за втори път с напитките. В края на полета въздухът е спарен. Чувстваш се уморен. Златната нишка на тапицерията на креслото започва да дражди бузата ти, за миг изпитваш самота и детско усещане за отчужденост. Намират се, разбира се, и приятни, и скучни събеседници, но в повечето случаи делата, които са ни отвели на такива шеметни висоти, са скромни и земни. Например онази баба, която прелита над Северния полюс, носи на сестра си в Париж буркан с телешка пача, а съседът ѝ продава стелки за обуца от естествена кожа. В една мрачна нощ пътувахме на запад — току-що бяхме преминали над Скалистите планини, но все още оставаше час до Лос Анджелис; не бяхме почнали да слизаме и се намирахме на такава височина, че чувството ни за къщите, градовете и хората под нас бе изчезнало — аз видях редица едва забележими светлини като ония, които трепкат по крайбрежията. Но в тази част на страната нямаше бряг и аз осъзнавах, че никога няма да узная дали краят на пустинята, някаква илюзия или планина са причинили редицата от светлини, но те изглеждаха при тази скорост и височина като поява на нов свят, деликатен намек за собствената ми преходност, за възрастта ми, за неумението ми да разбирам някои неща, които често виждам. Чувството беше приятно, напълно освободено от всякакво съжаление, сякаш ненадейно бях застигнал сам себе си по средата на пътя, чиито далечни очертания може би някога синовете ми щяха да проумеят.

Ще повтора, че обичах да летя и няхах тревогите на майка ми. По-големият ми брат, нейният любимец, щеше да наследи решимостта

й, упоритостта й, сребърния сервиз за маса и някои от нейните чудатости. Една вечер брат ми, не бях го виждал повече от година, се обади и поиска да го покани на вечеря. Поканих го с удоволствие. Живеем на единайсетия етаж. В седем и половина той ми телефонира от входа и ме помоли да сляза долу. Помислих, че иска да ми каже нещо насаме, но когато се срещнахме във фоайето, влезе с мене в асансьора и тръгнахме нагоре. Още със затварянето на вратите у него се появиха същите признаци на страх, които бях забелязал у майка си. По челото му изби пот и той задиша тежко като бегач.

— Какво ти става? — попитах аз.

— Страхувам се от асансьори — отвърна той окаяно.

— Но от какво точно се страхуваш?

— Страх ме е да не би сградата да се срути.

Разсмях се, и то жестоко. Всичко ми се струваше ужасно смешно. Представях си как вижда сградите на Ню Йорк да се блъскат една в друга като кегли, преди да рухнат на земята. В чувствата помежду ни винаги е имало следа от ревност. Смътно се догаждах, че той печели повече, че има всичко в по-голямо изобилие от мене, и все пак да го видя унижен, смазан — това ме натъжаваше и в същото време въпреки желанието ми чувствах, че съм взел изумителна преднина в съревнованието за отличия в живота — смисълът на нашите отношения. Той беше най-големият, любимецът, но като гледах терзанията му в асансьора, разбрах, че е просто моят беден стар брат, завладян от тревогите си. Той спря в хола да възстанови самообладанието си. Обясни ми, че страда от тази фобия вече повече от година. Каза, че ходел на психиатър, но не виждах това да му е помогнало. Излязъл веднъж от асансьора, вече му нямаше нищо, но видях, че стои далече от прозорците. Дойде време да си тръгва и аз с любопитство го изпратих до коридора. Когато асансьорът спря на нашия етаж, той се обърна към мене и каза: „Май че ще трябва да сляза по стълбите.“ Заведох го до стълбите и бавно заслизахме единайсетте етажа. Казахме си сбогом във фоайето и аз се качих горе с асансьора. Споделих с жена си страховете на брат ми, че сградата можела да се срути върху него. И на нея това й се стори странно и тъжно. Но на мен ми беше и ужасно смешно.

Затова пък никак не ми беше смешно, когато след месец фирмата, където работеше брат ми, се премести на петдесет и втория

етаж в една нова сграда и той трябваше да си подаде оставката. Не знам какви причини е изложил, но бе принуден да чака цели шест месеца, докато си намери нова служба някъде на третия етаж. Веднъж в дрезгавината на зимна привечер го зърнах на ъгъла на Медисън Авеню и Петдесет и девета улица да чака смяната на светлините. Видя ми се интелигентен, културен и добре облечен човек и се чудех колко ли от хората пресичат улицата като него — сред куп нелепи кошмари, при които тя се превръща в буен поток и на кормилото на приближаващото такси стои ангелът на смъртта.

На земята брат ми се чувстваше добре. Един уикенд жена ми, аз и децата прекарахме в къщата му в Ню Джърси и той ми се видя здрав и бодър. Не го попитах за фобията му. Върнахме се обратно в Ню Йорк в неделя следобед. Близко до моста Джордж Вашингтон видях, че над града се разразява буря. В момента, когато стъпихме на моста, силен вятър блъсна колата и аз едва не изпуснах кормилото. Стори ми се, че огромната желязна конструкция се залюля. На половината мост помислих, че пътят под мен започна да потъва. Нямахше видими белези на срутване, но бях убеден, че всеки миг мостът ще се прекърши на две и ще изхвърли дългите редици на неделния трафик в черната вода под нас. Въображаемата катастрофа бе ужасяваща. Краката ми отмаляха и не бях сигурен дали, ако се наложи, ще мога да спра колата. После ми стана трудно да дишам. Давех се и поемах малко въздух само с отворена уста. Повиши ми се кръвното налягане и започна да ми притъмнява пред очите. Забелязал съм, че страхът си има свой ритъм — достигне ли кулминацията, тялото, а може би и духът започват да се бранят, като се упоават на някакъв нов, свеж източник на сила. Щом преминахме средата на моста, болката и ужасът намаляха. Жена ми и децата се любуваха на бурята и, изглежда, не бяха забелязали спазмата ми. От една страна, се страхувах, че мостът може да се сгромоляса, а от друга, че може да забележат паниката ми.

Мъчех се да открия някое събитие през изминалите дни, което да е предизвикало нелепия ми страх, че една буря може да помете моста Джордж Вашингтон, но уикендът бе минал приятно и дори крайно придиричивото ми търсене не можа да открие причина за болезнена нервност или тревога. В средата на седмицата трябваше да отида в Олбъни и макар че денят беше ясен и безветрен, споменът за първия ми пристъп бе още твърде свеж. Докато стигнах северно от Троя, се

придържах близо до източния бряг на реката. Там открих един малък старомоден мост и го преминах без всякакви неприятности. Трябваше да се отклоня петнайсет-двайсет мили от пътя си. Унизително е пътуването ти да се спъва от подобни идиотски и невидими прегради. Върнах се от Олбъни по същия маршрут. На следната сутрин отидох при нашия семеен лекар и му казах, че се страхувам от мостове.

Той се засмя и подхвърли издевателски:

— Как? Ти? Я се съвземи!

— Но мама се бои от самолети — упорствах аз. — Брат ми мрази асансьорите.

— Майка ти е над седемдесет години — каза лекарят — и е една от най-забележителните жени, които съм срещал. Не я намесвай тук. А ти не се разкисвай!

Повече нямаше какво да ми каже и аз го помолих да ми препоръча някой психиатър. Той не включва психоанализата в медицинската наука и ме посъветва да не прахосвам времето и парите си, но отстъпи пред дълга си да бъде услужлив и ми даде името и адреса на един психиатър. Психиатърът ми съобщи, че моят страх от мостове е само повърхностна проява на по-дълбоко потисната травма, за чието изясняване е нужна цялостна психоанализа. Аз нямах нито достатъчно време, нито пари, а най-вече доверие в методите на лекаря, за да се оставя в ръцете му. Казах му, че ще опитам да се справя някак сам.

Очевидно има сфери на действително и на лъжливо страдание. Моето беше просто каприз. Но как да убедя в това зрението и другите си органи? В детството и младостта си съм имал дълбоко мъчителни и възторжени години. Нима страхът ми от височините е някакъв отзвук от миналото? Мисълта, че животът ми е предопределен от неведоми сили, беше неприемлива и аз реших да последвам съвета на нашия семеен лекар и да се окопая. Няколко дни по-късно трябваше да отида на летището Айдълуайлд и вместо да взема автобус или такси, реших да използвам колата. На моста Трибъро едва не припаднах. Довлякох се до летището и си поръчах чашка кафе, но ръката ми така трепереше, че го разлях върху тезгяха на бара. Човекът до мене се засмя и подхвърли, че сигурно съм се наливал доста през нощта. Можех ли да му обясня, че съм си легнал рано и напълно трезвен, но че се страхувам от мостове?

Излетяхме за Лос Анджелис надвечер. Когато кацнахме, моят часовник показваше един часа, а в Калифорния беше само десет. Бях уморен и взех такси до хотела, където винаги отсядах, но не можах да спя. Отвън под прозореца ми имаше статуя на млада жена — реклама на нощен клуб в Лас Вегас. Статуята бавно се въртеше, осветена от прожектор. В два часа след полунощ светлината угасваше, но статуята продължаваше неуморно да се върти. Никога не съм я виждал спряла и тази нощ се чудех кога ли смазват оста ѝ и мият раменете ѝ. Изпитах някаква симпатия към нея, тъй като и двамата не можехме да заспим. Представих си, че има семейство — майка ѝ е може би актриса, баща ѝ, примирен и унил, кара общинския автобус по линията за Уест Пико. На отсрещната страна на улицата имаше ресторант и аз проследих как от него изведоха пияна жена с наметка от самурова кожа и я вкараха в една кола. Тя на два пъти почти падна. Светлината от отворената врата, късният час, нейното пиянство, угрижеността на човека с нея, струва ми се, придаваха на сцената потиснатост и тъга. Две коли, които сякаш се надбягваха по Сънсет Булевард, спряха на светофара под прозореца ми. От всяка кола се изсипаха по трима души и започна бой. Просто се чуваше как от ударите пукат костите и хрущялът. Когато светлините се смениха, те отново се качиха в колите и стремително полетяха. Боят, както светлините, които някога бях видял от самолета, ми приличаше на знак за появата на нов свят, но в този случай това беше изблик на жестокост и хаос. После си спомних, че в четвъртък трябва да отида до Сан Франциско — поканен бях на обед в Бъркли. Това означаваше, че в Сан Франциско ме очаква преминаването на моста Оукланд Бей. Дано да не забравя, казах в себе си аз, да взема такси и на отиване, и на връщане. Колата под наем, поръчана в Сан Франциско, щях да оставя в гаража на хотела. Отново се опитах да си обясня страха, че мостът може да се срути. Не бях ли жертва на някаква сексуална извратеност? Прекарал бях живота си безпътно и лекомислено и това ми бе доставяло огромно удоволствие, но може би именно тук се криеше тайната, до която е в състояние да се добере само психиатър. Нима всичките ми наслаждения са само измама и бягство и наистина ли съм влюбен в старата си майка с трико и къса рокличка?

Сега, когато гледах Сънсет Булевард в три часа сутринта, изведнъж почувствах, че страхът ми от мостове е израз на зле прикрития ми ужас от заобикалящата ме действителност. Аз съм

спокойно пътувах през предградията на Кливланд и Толедо — край родното място на прочутия полски кренвирш, лавките за сандвичи с говеждо месо, край гробищата за коли и архитектурната монотонност. Давах си вид, че неделната разходка по Холивуд Булевард ми доставя удоволствие. Възхищавах се уж с вълнение от вечерното небе, увиснало над проскубаните палми-емигранти по Дохени Булевард, щръкнали на фона на жаркото небе като редица мокри четки за миене на под. Дълът и Ист Сенека са очарователни, но ако не мислите така, просто гледайте встрани. Безобразието по пътя, който свързва Сан Франциско с Пало Алто, е само опит на честните мъже и жени да си намерят прилично място за живеене. Същото се отнася и за Сан Педро, и за цялото това крайбрежие. Но, изглежда, високите мостове бяха брънка, която не можех да завържа или запоя в тази лицемерна верига от възприятия за света. Истината е, че аз мразя магистралите и лавките за сандвичи с говеждо месо. Палмите, емигрирали от родината си, и еднообразието на жилищните квартали ме потискат. Неспиращата креслива музика в експресните влакове опъва нервите ми. Презирам разрушаването на познатия пейзаж, дълбоко съм смутен от нещастieto и пианството, които откривам сред приятелите си, отвърщвам се от безчестните сделки, вършени около мен. И ето че на най-високата точка от пътното платно на моста аз изведнъж съзнах дълбочината и горчивината на моите чувства към модерния живот и силата на жаждата ми за един по-светъл, по-прост и по-мирен свят.

Но не можех да преобразя Сънсет Булевард. А не станеше ли това, бях безсилен да премина с кола от Сан Франциско по моста Оукланд Бей. Как да постъпя? Да се върна в родния Сейнт Ботълфс, да облека старомодно норфолкско сако и да играя крибедж^[1] с пожарникарите? В селцето имаше само един мост и реката беше такава, че човек можеше да хвърли камък до отсрещния ѝ бряг.

Прибрах се от Сан Франциско в събота и заварих вкъщи дъщеря си, дошла от уикенда. В неделя сутринта тя ме помоли да я откарам до католическото училище в Джързи, където учеше. Трябваше да се върне навреме за мѐсата в девет часа и ние напуснахме апартамента малко след седем. Бъбрехме, смеехме се и приближихме, дори стъпихме на моста Джордж Вашингтон, без да си спомня за своята слабост. Този

път нямаше подготовка. Пристъпът дойде внезапно. Краката ми отмаляха, започнах да се задъхвам, страшно ми причерня пред очите. Но си наложих да прикрия симптомите от дъщеря си. Добрах се до края на моста, но се чувствах напълно разнебитен. Дъщеря ми, изглежда, нищо не бе забелязала. Стигнахме навреме в училището, целунах я за сбогом и поех обратно. Не можеше и дума да става да мина отново по Джордж Вашингтон и реших да се отправя на север към Нияк и да пресека моста Тапан Зи. Смътно си спомнях, че той е по-полегат и по-здро вкопчен за брега. Изкачвах шосето на западния бряг и съзнавах, че ми е нужен повече кислород. Отворих всички прозорци на колата. Свежият въздух, изглежда, ми помогна, но само за момент. Усетих, че отново губя чувството си за реалност. И пътят, и колата заприличаха на някакъв празничен сън. Наблизо имах приятели и си помислих, че бих могъл да спра и поискам нещо за пиене, но беше само девет часът сутринта и щеше да бъде неловко да ги моля за пиене толкова рано и да им обяснявам, че се страхувам от мостове. Реших, че ще бъде по-добре да поговоря с някого. Спрях на една бензиностанция и налях малко бензин, но служителят се оказа сънен и неразговорлив. Не успях да му доверя, че от този разговор може би зависи животът ми. Влях се в движението и си блъсках главата над въпроса как следва да постъпя, ако не успея да прехвърля моста. Можех да се обадя на жена си да уреди някак изтеглянето ми, но отношенията ни бяха такива, че аз не исках да накърня мъжкото си достойнство. Признаех ли открито глупостта си, имаше опасност да се хвърли сянка над семейното ни щастие. Можех да телефонирам в гаража да изпратят човек, който да ме откара до къщи. Можех да паркирам колата, да почакам до един часа отварянето на баровете и да се наля с уиски, но последните си пари бях дал за бензин. Накрая реших да рискувам и се отправих към моста.

Всички симптоми ме връхлетяха отново и този път те бяха по-мъчителни от всякога. Въздухът излетя от гърдите ми, сякаш бях получил удар. До такава степен загубих равновесие, че колата се носеше на зигзаг от платно в платно. Успях да я изтегля встрани и дръпнах ръчната спирачка. Обхвана ме неизказано отчаяние. Да бях нещастно влюбен, изтерзан от болест, пиян като свиня, пак щях да бъда в по-прилично състояние. И аз си спомних лицето на брат ми в асансьора, прежълтjало и лъснало от пот, майка си в червена рокличка,

грациозно протегнала крак напред, когато политаше в обятията на своя партньор. Струваше ми се, че и тримата сме герои на една жалка, унижителна трагедия, понесли неимоверен товар и заради нещастията си откъснати от човечеството. Животът ми отмина и вече никога не ще се върне; всичко отмина — и крилатата смелост, и силните страсти, и инстинктивната способност да откривам пътя си. Всичко безвъзвратно отмина. Ще свърша в психиатричното отделение на провинциална болница, крещейки, че мостовете — всички мостове на света — ще се сгромоляшат.

В този миг едно младо момиче отвори вратата на колата и седна вътре. „Мислех си, че никой няма да ме вземе на моста“, каза тя. Носеше мукавен куфар и — ще повярвате ли? — малка арфа в напукан брезентов калъф. Правата ѝ светлокестенява, грижливо вчесана коса светлееше с руси отблясъци и падаше като наметало на раменете ѝ. Лицето ѝ беше кръгло и весело.

— На автостоп ли пътувате?

— Да.

— Но не е ли опасно за момиче на вашата възраст?

— Никак.

— Много ли пътувате?

— Непрекъснато. Пея по малко и свиря в кафенетата.

— Какво пеете?

— О, най-вече народна музика. И някои стари неща — Пърсел и Дауленд. Но най-вече народна музика... „Дадох на любимия си череша без кокичка — запя тя със сигурен и приятен глас. — Дадох на любимия си пиленце без кости. (Разказах на любимия си приказка без край.) Дадох на любимия си детенце без плач.“

Тя ме преведе с песен по моста. Сега неговата конструкция ми се стори изумително разумна, солидна и дори красива. Проектиран бе от интелигентни инженери, които са мислили само за това как да облекчат моите пътувания. Водата на река Хъдзън под нас беше бистра и спокойна. И всичко отново се върна — крилатата ведра смелост, избликът на силни страсти и възторжената ясност на духа. Песента ѝ свърши при кабината за заплащане на източния бряг. Тя ми благодари, сбогува се и слезе от колата. Предложих да я закарам до мястото, където отива, но тя поклати глава и си тръгна. Продължих към града в този удивителен и чудесен свят, родил се отново от развалините.

Прибрах се в къщи и мислех да се обадя на брат си, да му кажа за случилото се и за възможността да съществува и ангел на асансьорите. Възпря ме арфата — тази малка подробност, която заплашваше да ме направи смешен или луд. Не позвъних.

Иска ми се да добавя и това, че отсега нататък твърдо вярвам, че милостивата съдба винаги ще ми се притече на помощ, когато съм в беда, но не ми се ще да изкушавам щастието си и затова стоя далеч от моста Джордж Вашингтон, макар че с лекота пресичам Триборо и Тапан Зи. Брат ми все още се страхува от асансьорите, а майка ми, вече доста схваната, продължава да танцува на ледената площадка.

[1] Игра на карти за двама, трима или четирима души. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.